

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
психології і соціології
Протокол № 2 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ГЕНДЕРНІ СТУДІЇ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

***05 Соціальні та поведінкові науки
053 Психологія
другий (магістерський)
Психологія***

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова

українська

Розробник:

к. психол. наук,
доцент

Завідувач кафедри
психології і соціології

Гарант програми

Жанна БОГДАН

Жанна БОГДАН

Наталя АФАНАСЬЄВА

**Харків
2024**

ВСТУП

Актуальність навчальної дисципліни та її необхідність та роль у підготовки фахівців полягає у забезпеченні формування у здобувачів освіти компетентностей та знань про специфіку професійної діяльності психолога, що враховує гендерні аспекти, та закладає базовий категоріально-понятійний апарат, який є фундаментом для розуміння гендерних процесів у сфері кар'єрного розвитку.

Метою навчальної дисципліни «Гендерні студії» є формування у здобувачів освіти знань про професійні функції психолога, розуміння основних положень гендерної психології, а також розвиток компетенцій у сфері психологічного супроводу та супроводу, орієнтованих на гендерно-чутливий підхід у кар'єрному консультуванні.

Завданнями навчальної дисципліни є: надання систематизованих знань про професійну діяльність психолога в контексті гендерної психології кар'єри; формування уявлення про функціонування психологічної служби, її завдання та функції з урахуванням гендерних аспектів; розкриття основних вимог до особистісних і професійних якостей психолога, зокрема у сфері етичної взаємодії в гендерно-чутливому контексті; забезпечення здобувачів освіти знаннями з інформаційно-аналітичної діяльності у галузі гендерної психології; сприяння розвитку критичного мислення, здатності до професійного аналізу ситуацій з гендерним підґрунтям та підтримка процесу професійного навчання.

Предметом навчальної дисципліни є особливості професійної діяльності психолога з акцентом на гендерному складі.

Об'єктом навчальної дисципліни є практична діяльність психолога у сфері гендерної психології кар'єри.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН4	ЗК3, ЗК4, СК5, СК11
РН9	ЗК9, СК6, СК9
РН11	ЗК3, СК5, СК9, СК11

де,

РН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

РН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

РН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК11. Здатність самостійно обирати або професійно розробляти та етично застосовувати оптимальні методи та програми психологічного втручання для розв'язання складних питань.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Індивідуально-психологічні гендерні особливості*

Тема 1. Сутність категорії гендеру, історія виникнення поняття. Поняття стать, роль, ідентичність, маскулінність та фемінність як головні категорії соціалізації.

1.1. Визначення гендеру та його сутності. Походження поняття «гендер» (від англ. gender — «рід»). Відмінності між «гендером» і «статтю»: біологічна стаття (sex) та соціальний конструкт гендеру (gender). Гендер як система соціальних ролей, норм і очікувань. Гендер у різних суспільно-культурних контекстах.

1.2. Розвиток ідей про стать та гендер. Виявлення про біологічні відмінності між чоловіками та жінками. Формування понять у філософії, соціології та психології. Гендер у науці, введення поняття «гендер»; гендерна теорія у фемінізмі. Сучасний розвиток гендерних студій.

Тема 2. Розвиток гендерної теорії. Загальна характеристика етапів розвитку у XX ст.

2.1. Перший етап (1900–1940-ті роки). Формування ідей гендерної нерівності: Перші хвилі фемінізму: боротьба за права жінок (право голосу, освіту, працевлаштування). Роботи Зігмунда Фрейда: психоаналітичний підхід до гендерних ролей (теорія психосексуального розвитку). Концепції "соціального виховання статі" (Margaret Mead, Sex and Temperament in Three Primitive Societies).

2.2. Другий етап (1950–1970-ті роки). Роботи Джона Монея та Роберта Столлера: розмежування понять «стать» (sex) і «гендер» (gender). Друга хвиля фемінізму: праці Сімони де Бовуар (The Second Sex), активізація боротьби за репродуктивні права, рівність на робочих місцях.

2.3. Третій етап (1980–1990-ті роки): Інституціоналізація гендерних студій. Розвиток постмодерністських підходів: Джудіт Батлер (Gender Trouble) – гендер як перформативність. Відмова від бінарного підходу до статі. Інтерсекційність як нова парадигма (Kimberlé Crenshaw): перетин гендеру з расою, класом, сексуальною орієнтацією. Розвиток досліджень маскулінності (Raewyn Connell, Masculinities).

2.4. Четвертий етап (кінець XX століття). Глобалізація гендерних досліджень. Зростання уваги до гендерних проблем у країнах, що розвиваються. Гендер і права людини: міжнародні ініціативи (Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, CEDAW). Розвиток досліджень і вплив фемінізму третьої хвилі.

Тема 3. Статеві відмінностей з позицій еволюційної психології та культурального підходу. Гендер як соціально-біологічна характеристика людини.

3.1. Еволюційна психологія про статеві відмінності. Біологічні детермінанти шкідливих відмінностей. Психологічні аспекти. Інстинкти виживання та продовження роду. Розбіжності в агресії, емпатії, конкуренції та соціальній поведінці.

3.2. *Культурний підхід до статевої відмінностей.* Гендерні ролі як культурний конструкт. Соціалізація держав у різних культурах. Вплив сім'ї, освіти та медіа на формування гендерних ролей. Гендерні стереотипи. Вплив культурного середовища на розподіл праці та влади. Кроскультурні дослідження гендеру. Приклади розбіжностей у сприйнятті статі в різних культурах. Гендерна рівність та її зв'язок із соціальним розвитком.

Тема 4. Структурні компоненти «Я-концепції» чоловіків. Статева категоризація: інтерпретація поведінки чоловіків.

4.1. *Взаємозв'язок між «Я-концепцією» і соціальними ролями чоловіка (сімейні, професійні, особисті).* Очікування суспільства та їхня роль у формуванні соціальної ідентичності. Вплив середовища на «Я-концепцію» чоловіка. Сім'я та виховання. Соціальні інститути: освіта, робота, ЗМІ. Культурні відмінності у формуванні «Я-концепції».

4.2. *Інтерпретація поведінки чоловіка в межах статевої категоризації.* Гендерні стереотипи як основа категоризації. Типові виявлення про чоловічі риси (сила, лідерство, раціональність). Як стереотипи впливають на оцінку поведінки чоловіків у соціумі. Вплив статевої категоризації на міжособистісні взаємодії. Очікування суспільства від чоловіків у різних ситуаціях (робота, сім'я, конфлікт). Непорозуміння та конфлікти через стереотипізацію поведінки.

Тема 5. Соціалізаційні проблеми жінок. Статева категоризація: інтерпретація поведінки жінок.

5.1. *Особливості соціалізації жінок.* Соціалізація як процес формування соціальних ролей і поведінкових моделей. Вплив культурних норм і традицій на соціалізацію жінок. Гендерні стереотипи у вихованні дівчаток (пасивність, емоційність, турботливість).

5.2. *Основні соціалізаційні проблеми.* Суспільні очікування щодо ролі жінки (матір, дружина, берегиня сімейного вогнища). Бар'єри у кар'єрі та лідерських позиціях (скляна стеля, гендерний розрив в оплаті праці). Форми дискримінації (прямі та приховані). Вплив дискримінації на самооцінку та професійний розвиток. Дилема між сімейними обов'язками та кар'єрою. Гендерна подвійність стандартів («бути ідеальною в усьому»). Культ краси як фактор, що обмежує самовираження. Сексуалізація жінок у медіа та культурі.

5.3. *Сучасні підходи до подолання проблем статевої категоризації.* Роль освіти у формуванні рівноправного сприйняття статей Гендерна просвіта та популяризація жіночих досягнень Роль соціальних рухів і законодавства у зміні ставлення до гендерних ролей.

Змістовий модуль 2. Гендер в соціумі.

Тема 6. Засоби масової інформації як технології створення гендеру. Гендерний «дизайн». Гендерна лінгвістика.

6.1. *Засоби масової інформації як технологія створення гендеру.* Роль ЗМІ у формуванні гендерних уявлень. Недостатнє представлення жінок у певних професіях або ролях. Репрезентація чоловіків як сильних, агресивних,

раціональних. Технології створення гендеру у ЗМІ. Ідеалізація жіночої краси та материнства. Образи чоловіків як лідерів і героїв.

6.2. *Гендерний «дизайн».* Інструменти гендерного «дизайну». Візуальні елементи: одяг, аксесуари, стиль. Поведінкові особливості: жести, міміка, манера спілкування. Використання кольорів, форм та символів у дизайні продуктів і реклами. Критика гендерного «дизайну»: нав'язування стереотипів.

6.3. *Гендерна лінгвістика.* Дослідження гендерних особливостей у мовній поведінці. Вплив мови на формування гендерних стереотипів. Використання фемінітивів та маскулітивів. Мовні маркери гендеру: слова, що відображають соціальні фотографії чоловіків і жінок. Стили мовлення чоловіків і жінок. Відмінності в інтонації, вибір лексики, довгості висловлювання. Соціокультурний вплив на мовну поведінку.

Тема 7. Гендерні ролі й стереотипи. Основні характеристики й функції гендерних стереотипів.

7.1. *Гендерні стереотипи як стабільні соціальні прояви.* Складність змін усталених гендерних стереотипів. Відмінності гендерних стереотипів у різних культурах і суспільствах. Зміни у стереотипах під впливом глобалізації та соціальних трансформацій.

7.2. *Основні функції гендерних стереотипів.* Спрощення сприйняття та класифікація соціального світу. Спрямування поведінки індивідів відповідно до соціальних норм. Об'єднання членів суспільства через спільні виявлення про гендерні ролі. Укріплення патріархальних систем через стереотипи. Передбачення поведінки індивідів на основі їхньої статі.

7.3. *Негативні наслідки гендерних стереотипів.* Обмеження самореалізації через стереотипні уявлення. Гендерна дискримінація на роботі, у політиці та в освіті. Посилення соціальної нерівності між державами. Вплив на психічне здоров'я через тиск соціальних очікувань.

7.4. *Шляхи подолання впливу гендерних стереотипів.* Освітні програми з гендерної рівності. Впровадження гендерно-чутливих підходів у ЗМІ. Роль законодавства у подоланні дискримінації. Гендерна просвіта та підвищення обізнаності у суспільстві.

Тема 8. Статевотипізована поведінка. Поняття гіпергендерності. Зміна гендерних ролей. Інверсія статевих орієнтацій.

8.1. *Визначення статевоотипізованої поведінки.* Гендерні стереотипи як основа формування класотипізованої поведінки. Вплив соціалізації на формування статевоотипізованої поведінки. Маскулінна та фемінна поведінка: ключові ознаки. Відхилення від статевоотипізованої поведінки: андрогінність та її прояв.

8.2. *Гіпергендерність як збільшення традиційних рис маскулінності чи фемінності.* Прояви гіпергендерності. Гіпермаскулінність. Агресивність, домінування, посилена фізична демонстративність. Гіперфемінність. Надмірна увага до зовнішності, підкреслення «жіночності» у поведінці. Соціальні наслідки гіпергендерності. Посилення гендерних стереотипів у суспільстві. Вплив гіпергендерності на міжособистісні відносини.

8.3. *Гендерні ролі: від традицій до трансформації.* Традиційні гендерні ролі та їх соціальна функція. Причини зміни гендерних ролей у сучасному суспільстві. Нові тенденції у гендерних ролях. Проблеми та виклики зміни гендерних ролей.

8.4. *Інверсія статевих орієнтацій.* Інверсія статевих орієнтацій як зміна або нестандартне прояв сексуальної орієнтації. Біологічні, психологічні та соціальні аспекти сексуальної орієнтації.

Тема 9. Гендерні особливості різних видів професійної діяльності.

9.1. *Гендерна сегрегація у професіях.* Горизонтальна сегрегація: «чоловічі» та «жіночі» професії. Вертикальна сегрегація: обмеження жінок у доступі до керівних посад.

9.2. *Гендерні особливості в окремих професіях.* Освіта та медицина : домінування жінок, гендерні виклики. ІТ та технології : низьке представництво жінок, боротьба зі стереотипами. Армія, поліція, силові структури : гендерна інклюзивність та бар'єри.

9.3. *Гендерна рівність у професійній сфері.* Законодавчі ініціативи щодо забезпечення гендерної рівності. Позитивна дискримінація та її вплив на професійний розвиток жінок. Гендерно чутливі стратегії у професійному розвитку.

9.4. *Гендерний вплив на ефективність професійної діяльності.* Синергія різних гендерних підходів у командній роботі. Гендерно збалансовані команди як фактор інноваційності. Роль освіти та професійної підготовки у подоланні гендерних бар'єрів.

Тема 10. Гендерні аспекти бізнесу. Гендерні особливості управлінської діяльності.

10.1. *Гендерний підхід до бізнес-управління.* Відмінності у веденні бізнесу чоловіками та жінками. Переваги жіночого підходу до бізнесу: інноваційність, соціальна спрямованість, етичність. Гендерні розбіжності в підприємництві. Галузеві уподобання: чоловічі сфери (технології, будівництво), жіночі сфери (освіта, медицина, сфера послуг).

10.2. *Гендер у сфері управління.* Стереотипи щодо чоловіків і жінок на керівних посадах. Рівень представництва жінок у керівних структурах. Особливості стилів управління. Маскулінний стиль: авторитарність, орієнтація на завдання, конкуренція. Фемінний стиль: кооперація, емоційна чутливість, орієнтація на людей. Андрогінний підхід: з'єднання ефективних рис обох стилів.

10.3. *Гендерні виклики в управлінській діяльності.* Проблема «скляної стелі» та «липкої підлоги». Складність поєднання роботи та сімейних обов'язків для жінок. Створення гендерно чутливого середовища в організаціях.

Перелік практичних (семінарських) занять за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Сутність категорії гендеру, історія виникнення поняття. Поняття стать, роль,	Вивчення та обговорення питань: 1.1. Підсумок основних понять: гендер, стать, роль, ідентичність, маскулінність, фемінність. 1.2. Важливість вивчення гендеру для

ідентичність, маскулінність та фемінність як головні категорії соціалізації.	розуміння соціальних процесів. 1.3. Роль психологів у підтримці гендерної рівності.
Тема 2. Розвиток гендерної теорії. Загальна характеристика етапів розвитку у XX ст.	Вивчення та обговорення питань: 2.1. Гендерна теорія XX століття пройшла шлях від формування базових понять до інституціоналізації в науковому середовищі. 2.2. Ключові етапи її розвитку відображають зміни в суспільному сприйнятті статі, гендеру та соціальної рівності. 2.3. Сучасна гендерна теорія є інструментом для розуміння соціальних відносин і трансформації суспільства.
Тема 3. Статеві відмінностей з позицій еволюційної психології та культурального підходу. Гендер як соціально-біологічна характеристика людини.	Вивчення та обговорення питань: 3.1. Гендерна ідентичність – це використання соціального конструкту, і біологія не виконує в цій суттєвій ролі. 3.2. Гендерні стереотипи є застарілим явищем, яке потрібно повністю використати для досягнення гендерної рівності.
Тема 4. Структурні компоненти «Я-концепції» чоловіків. Статева категоризація: інтерпретація поведінки чоловіків.	Вивчення та обговорення питань: 4.1. Статева категоризація суттєво впливає на інтерпретацію чоловічої поведінки, визначаючи соціальні очікування та стереотипи. 4.2. Зміни в сучасному світі сприяють формуванню більшого гнучкого підходу до маскулінності, але виклики все ще залишаються.
Тема 5. Соціалізаційні проблеми жінок. Статева категоризація: інтерпретація поведінки жінок.	Вивчення та обговорення питань: 5.1. Сучасні тенденції свідчать про поступовий відхід від стереотипів і визнання різноманітності жіночих ролей. 5.2. Підвищення гендерної свідомості завдяки створенню інклюзивного суспільства.
Тема 6. Засоби масової інформації як технології створення гендеру. Гендерний «дизайн». Гендерна лінгвістика.	Вивчення та обговорення питань: 6.1. ЗМІ мають значний вплив на створення гендерних уявлень і стереотипів. 6.2. Гендерний «дизайн» формує культурні моделі маскулінності та фемінності. 6.3. Гендерна лінгвістика допоможе усвідомити вплив мови на суспільні уявлення про гендер.
Тема 7. Гендерні ролі й стереотипи. Основні характеристики й функції гендерних стереотипів.	Вивчення та обговорення питань: 7.1. Гендерні стереотипи мають як адаптивні функції, так і серйозні негативні наслідки для суспільства. 7.2. Зміна стереотипів можлива через освіту, культурні трансформації та активізацію гендерно-чутливої політики.
Тема 8. Статевотипізована поведінка. Поняття гіпергендерності. Зміна гендерних ролей. Інверсія статевих орієнтацій.	Вивчення та обговорення питань: 8.1. Статевотипізована поведінка, гіпергендерність, зміна гендерних ролей та інверсія орієнтацій є ключовими аспектами сучасних гендерних досліджень. 8.2. Соціальні трансформації вимагають перегляду традиційних уявлень про гендер і статево поведінку. 8.3. Можливість просвіти, толерантності та підтримки рівності для гармонійного розвитку суспільства.
Тема 9. Гендерні особливості різних видів професійної діяльності.	Вивчення та обговорення питань: 9.1. Гендерна рівність має бути стратегічною надією у професійній сфері для досягнення сталого розвитку.
Тема 10. Гендерні особливості управлінської діяльності. Гендерні аспекти бізнесу.	Вивчення та обговорення питань: 10.1. Гендерні аспекти мають значний вплив на управлінську діяльність, бізнес та різні професійні сфери. 10.2. Подолання гендерних стереотипів сприяє підвищенню ефективності та інноваційності.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Сутність категорії гендеру, історія виникнення поняття. Поняття стать, роль, ідентичність, маскулінність та фемінність як головні категорії соціалізації.	Вивчення матеріалу за питаннями: Схематичний аналіз ключових категорій (статут, роль, ідентичність, маскулінність, фемінність) на прикладах їх проявів у сучасному суспільстві.
Тема 2. Розвиток гендерної теорії. Загальна характеристика етапів розвитку у XX ст.	Вивчення матеріалу за питаннями: Який етап розвитку гендерної теорії у XX столітті є найбільшим результатом для сучасного суспільства?
Тема 3. Статеві відмінностей з позицій еволюційної психології та культурального підходу. Гендер як соціально-біологічна характеристика людини.	Вивчення матеріалу за питаннями: Порівняйте пояснення статевих відмінностей з точки зору еволюційного та культурного підходів.
Тема 4. Структурні компоненти «Я-концепції» чоловіків. Статева категоризація: інтерпретація поведінки чоловіків.	Вивчення матеріалу за питаннями: Ключові структурні компоненти «Я-концепції» чоловіка та їх вплив на соціальну поведінку.
Тема 5. Соціалізаційні проблеми жінок. Статева категоризація: інтерпретація поведінки жінок.	Вивчення матеріалу за питаннями: Аналіз гендерних стереотипів про жінок у сучасних медіа (знайдіть три приклади та поясніть їх вплив на сприйняття жіночої поведінки)
Тема 6. Засоби масової інформації як технології створення гендеру. Гендерний «дизайн». Гендерна лінгвістика.	Вивчення матеріалу за питаннями: Дослідіть рекламу одного продукту (товару або послуги) та проаналізуйте, як у ній представлено гендерний «дизайн» і гендерні ролі.
Тема 7. Гендерні ролі й стереотипи. Основні характеристики й функції гендерних стереотипів.	Вивчення матеріалу за питаннями: Створіть інфографіку, яка демонструє основні функції гендерних стереотипів та їх вплив на поведінку та вибір людини.
Тема 8. Статевотипізована поведінка. Поняття гіпергендерності. Зміна гендерних ролей. Інверсія статевих орієнтацій.	Вивчення матеріалу за питаннями: Аналіз одного медіа-продукту (фільму, реклами, статті), в якому проявляється гіпергендерність.
Тема 9. Гендерні особливості різних видів професійної діяльності.	Вивчення матеріалу за питаннями: Порівняльний аналіз представництва чоловіків і жінок у трьох різних професійних сферах (наприклад, освіта, ІТ, медицина) та підготуйте висновки.
Тема 10. Гендерні особливості управлінської діяльності. Гендерні аспекти бізнесу.	Вивчення матеріалу за питаннями: Кейс-аналіз про одну успішну жінку-керівницю або підприємницю, описавши її внесок у бізнес чи суспільство, а також гендерні виклики, з якими вона стикнулася.

Кількість годин практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як: проблемні лекції (Тема 1-10), практична робота та групові дискусії (Теми 1-10), творчі завдання (Теми 3, 6), інтерактивні вправи (Тема 1, 9), індивідуальна дослідницька робота під час виконання есе (Тема 10).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Контрольні заходи оцінювання включають:

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачеві скласти екзамен, – 35 балів);

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувачів вищої освіти. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається: – для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: семінари у вигляді круглого столу (15 балів), завдання за темами (5 балів), експрес ання (15 балів), письмові контрольні роботи (20 балів), есе (5 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів) Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни. Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

Навчальна дисципліна «ГЕНДЕРНІ СТУДІЇ»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ 1

Завдання 1 (тестове) (20 балів)

1. Що означає термін "гендер"?

- а) біологічна характеристика статі
- б) соціальний конструкт, пов'язаний із ролями та очікуваннями в суспільстві
- в) інстинктивна поведінка людини
- г) фізіологічна відмінність

2. Яка основна відмінність між поняттями "стать" (sex) та "гендер" (gender)?

- а) "стать" - це соціальний аспект, а "гендер" – біологічний
- б) "стать" - це біологічна характеристика, а "гендер" - соціальний аспект
- в) вони є синонімами
- г) "гендер" стосується лише ролей жінок

3. Хто вперше запровадив розмежування понять "стать" і "гендер"?

- а) Джудіт Батлер
- б) Сімона де Бовуар
- в) Джон Монеї
- г) Зігмунд Фройд

4. Яку концепцію запропонувала Джудіт Батлер у своїй роботі "Gender Trouble"?

- а) гендер як бінарний поділ
- б) гендер як біологічну даність
- в) гендер як перформативність
- г) гендер як феміністичну боротьбу

5. Що означає термін "гендерні стереотипи"?

- а) усталені уявлення про властивості та ролі жінок і чоловіків
- б) біологічні відмінності між статями
- в) соціальну рівність між статями
- г) сукупність культурних цінностей

6. Яка мета гендерних студій?

- а) вивчення фізіологічних відмінностей між статями
- б) аналіз соціальних і культурних аспектів гендеру
- в) вивчення сімейних традицій
- г) зміцнення традиційних гендерних ролей

7. Який вплив мають гендерні стереотипи на суспільство?

- а) сприяють соціальній рівності
- б) формують упередження та дискримінацію
- в) збільшують можливості для самореалізації
- г) вони не мають впливу

8. Що таке "інтерсекційність"?

- а) розподіл ролей між статями
- б) концепція, яка враховує перетин кількох соціальних категорій, таких як раса, клас, гендер
- в) теорія про соціальну нерівність між статями
- г) метод вивчення гендерних відмінностей

9. Яке визначення відповідає поняттю "маскулінність"?

- а) біологічна характеристика чоловіків
- б) соціально сконструйовані риси, що асоціюються з чоловічою статтю
- в) психологічна характеристика всіх людей
- г) система гендерних стереотипів

10. Який підхід пояснює статеві відмінності через інстинкти виживання?

- а) когнітивний
- б) еволюційна психологія
- в) соціальний конструктивізм
- г) психоаналітичний

Завдання 2 (стереотипне) (5 балів)

Як Ви оцінюєте вплив гендерних ролей на Ваше життя? Чи відчували Ви обмеження через суспільні очікування, пов'язані зі статтю?

Завдання 3 (діагностичне) (15 балів)

Опишіть, як суспільні очікування, пов'язані з вашою статтю, вплинули на вибір професії, освіти чи побудову особистих стосунків, та оцініть, чи сприяли вони вашій самореалізації чи створювали бар'єри.

Затверджено на засіданні кафедри психології і соціології.

Протокол № 2 від «02» вересня 2024 р.

Екзаменатор
Зав. кафедрою

к.психол.н., доц. Жанна БОГДАН
к.психол.н., доц. Жанна БОГДАН

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове) (20 балів)

За кожний правильний тест, – 2 бали.

Завдання 2 (стереотипне) (5 балів)

2,0 – повне та обґрунтоване розкриття обраного стереотипу

2,0 – представлено глибокий аналіз впливу стереотипу, продемонстровано розуміння його наслідків для соціальної взаємодії, наведено критичний погляд

1,0 – наявність прикладів і доказів впливу стереотипу на поведінку людей

Завдання 3 (діагностичне) (15 балів)

5,0 – виявлення ключових психологічних понять та теорій, доречних для аналізу ситуації

5,0 – здатність ідентифікувати основні психологічні проблеми, з якими стикається підліток, та обґрунтувати важливість цих проблем

5,0 – обґрунтоване пояснення, чому вибрані методи є доцільними та як вони можуть допомогти в цій ситуації

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гендер для медій : підруч. із гендер. теорії для журналістики та інших соціогуманітар. спец. / [М. Маєрчик, Л. Малес, Т. Марценюк та ін.] ; за ред. М. Маєрчик (голова редкол.) [та ін.]; Ін-т народознавства НАН України, Центр культур.-антропол. студій, Представництво Фонду імені Гайнріха Бюлля в Україні. Київ: Критика. 2017. 224 с. Режим доступу: https://ua.boell.org/sites/default/files/gender_dlya_medii_2017.pdf

2. Москалець В. П. Психологія особистості [текст] підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. Київ: Ліра-К, 2020. 364 с. Режим доступу: <https://lira-k.com.ua/preview/12676.pdf?srsId=AfmBOorDaBpBfzM722oU7iUamfPlfYlnd--njump2W0EFhxKxQnYxjPad>

3. Назаров Н. К. Управління конфліктами в організації. Менеджмент персоналу: підручник. За заг. ред. д. е. н., проф. В. Брича. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 640 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30462>

4. Основи вікової та гендерної психології [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Т. В. Петровська, І. В. Толкунова, Г. В. Жукова, О. М. Курдибаха, Т. М. Булгакова ; за ред. Т. В. Петровської. Київ : НУФВСУ, 2021. 220 с. Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/31f9228b-564a-44c0-8193-8a33a4d7be60/content>

5. Пушкар О. І. Культура цифрових медіа [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. І. Пушкар, Є. М. Грабовський. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 163 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28184>
6. Ткалич М.Г. Гендерна психологія: навч. посіб. 3-тє видання. Київ: Академвидав, 2021. 253 с

Додаткова

- 7 Афанасьєва Н., Богдан Ж., Ушакова І. Гендерні особливості міжособистісної взаємодії в організації. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2024. № 2. С. 65-73. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34970>
- 8 Богдан Ж. Б., Крамчанінова Д. Визначення співвідношення емпатійних каналів та їхніх об'єктів відповідно до гендерного аспекту. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2019. № 2. С. 108-115. Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/43085>
9. Солодовник Т., Богдан Ж., Середа Н. Гендерні відмінності особистісних характеристик віртуального спілкування молоді студентського віку. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2019. № 3. С. 110-121. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/43076/1/TIPUSS_2019_3_Solodovnyk_Henderni.pdf
10. Ушакова І., Світлична Н., Селюкова Т. Копінг-стратегії та механізми саморегуляції особистості у військовий час. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2024. № 22. С. 120-128. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35242>
11. Gender segregation (in employment) [Електронний ресурс] // A Dictionary of Sociology. URL: <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/gender-segregation-employment>
12. Holvino E. Intersections: The Simultaneity of Race, Gender and Class in Organization Studies // *Gender, Work and Organization*. Vol. 17 No. 3 May 2010. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-0432.2008.00400.x>
13. Karamushka, L.M., Kredentser, O.V., Tereshchenko, K.V., Delton, Y., Arefniya, S.V., & Paskevskaya, I.A. (2022). Study on subjective wellbeing of different groups of population during the 2022 war in Ukraine. *Wiad. Lek.* 75(8 pt 1), 1854-1860. <https://doi.org/10.36740/WLek202208107>
14. Khavula, R., Chuyko, O., Rodina, N., Korniienko, I., Bogdan, Z., & Kichuk, A. (2024). Stress Resistance of Personality in the Conditions of Organizational Culture in Ukraine. Specific Dependent Phenomena. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 15(2), 175-190. <https://doi.org/10.18662/brain/15.2/571>
15. Marchuk, O., Holiiad, I., Boiko, V., Ribtsun, Y., Bogdan, Z., & Lukashenko, K. (2024). Holistic Education: the Unity of the Intellectual and Emotional Sphere. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16(2), 666-677. <https://doi.org/10.18662/rrem/16.2/878>

Інформаційні ресурси

17. Нормативно-правова база <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/normatyvno-pravova-baza/>
18. Нормативно-правова база щодо діяльності психологічної служби http://ruoord.kharkivosvita.net.ua/menu_normprav.php
16. ПНС освітнього компоненту Гендерні студії спеціальності 053 Психологія ОП Психологія <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=11732>
19. Репозитарій кафедри психології і соціології ХНЕУ ім. С. Кузнеця <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33407>
20. Психологічні методики та тести https://www.eztests.xyz/#google_vignette
21. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>